

מראי מקומות- מנחות ק"ג

- (א) **עשרון ומחצה, יביא שנים- הק' השפת אמת,** מנ"ל דאינו יכול להביא עשרון ומחצה, הרי יכול להביא עד ס' עשרונים. וע"ש שצידד דהטעם הוא משום דכל שאינו בזה אחר זה בבת אחת אינו, וכיון דאינו יכול להביא עשרון בפנ"ע ואח"כ חצי עשרון בפנ"ע, לכן אמרי' כל שאינו בזה אחר זה, וכו'. אלא דהק' דאי"ז דומה כ"כ להכלל דכל שאינו בזה אחר זה, דהא אם ה"י עושה אותם ב' מנחות, ה"י צריך לעשות ב' קמיצות, אבל בבת אחת הו"ל מנחה א' וקמיצה א', אולם כ' דאולי מ"מ נכלל בכלל זה, ולא מצא טעם אחר.
- (ב) **הא מני ב"ש היא דאמרי תפוס לשון ראשון- פרש"י,** וכיון דאמר הרי עלי מנחה, הרי חייב במנחה הוגנת. וע' בתוס' שהביא מה שהק' הגמ' בנוזר (ט), דהא עכשיו הוא שואל על נדרו, דהיינו דמתחרט בו, ולמה חל. ות"י הגמ' שם דב"ש לטעמי' דס"ל דהקדש בטעות לא הוי הקדש, ולכן אין שאלה בהקדש, ואפי' תוך כדי דיבור. ולכאו' יש להק', מה ענין אין שאלה בהקדש להא דיכול לחזור מדבר בתכ"ד, דלכאו' אין שייך לענין של טעות, דגם היכא דלא טעה יכול לחזור בו. וע' בקצות החושן (רנ"ה, ב') שהוכיח מכאן ד"חזרה תוך כדי דבור לא משוי דבור קמא אלא כמו דבור בטעות, וכיון דסברי ב"ש הקדש טעות שמי' הקדש ולא מהני שאלה, ה"ה תכ"ד לא מהני". והביא ג"כ מלשון הרמב"ם (שבועות ב', י"ז) דמי שנשבע וחזר תכ"ד, "הר"ז מותר ונעקרה השבועה, שזהו דומה לטועה". וע"ע בשערי ישר (ה', כ"ב, ד"ה והנה מה, עמ' פח), במה שהק' על הקצות, והוא פי' באו"א, דענין של תכ"ד בנדרים אינו כמו כל התורה כולה, דבכה"ת כולה, הרי אין החלות נגמר עד לאחר תכ"ד, אבל בנדרים וכו', הביאור הוא דמה דאמרי' דאחרים מוחלים לו (בתורת שאלה), זהו רק לאחר כדי דיבור, אבל בתוכ"ד, אבל הוא מוחל הנדר לעצמו, וא"כ לפ"ז ודאי צריך שיהי' בו תורת שאלה, ע"ש באריכות.
- (ג) **ור' יוחנן אמר אפי' תימא דברי הכל, באומר אילו הייתי יודע שאין נודרין כך לא נדרתי כך אלא כך- הק' רעק"א בנוזר (ט);** ומה בכך שאנו יודעים שאילו ה"י יודע וכו', הא סכ"ס לא נדר להביא מן החטין, וגרע אפי' מדברים שבלב, דהא אף בלב לא חשב להביא מן החטין, והניח בצ"ע. ות"י היד בנימינ' (שם) דכאן הא גילה דעתו דלמנחה כשרה נתכוון, ומה שאמר מן השעורים אינו מגרע מעיקר החיוב שקיבל עליו מנחה כשרה, כיון שזה רק פירוש ממה יביא המנחה כשרה, אלא דטעה וסבר שאפשר להביא מן השעורים, וכיון שאנו יודעין שאם ה"י יודע שמשעורים פסולה לא ה"י אומר כן, א"כ שפיר אמרי' דיש לקיים דבריו דרוצה להביא מנחה כשרה. ויש לעי', במה חולק ר"ש על הת"ק בזה לפי ר' יוחנן, וע' בטהרת הקודש דביאר דס"ל לר"ש דאפי' אם למעשה עכשיו סובר שאם ה"י יודע ה"י נודר חטים, מ"מ הא למעשה מעולם לא נדר, וכשאמר הרי עלי מנחה, כוונתו היתה על גמר דבורו "מן השעורים", וא"כ מעולם לא נדר מן החטים, ולכן אינו חייב להביא מן החטים. אבל הת"ק ס"ל דכשאמר הרי עלי מנחה, אי"ז תלוי דוקא במה שאמר אח"כ, אלא דעתו להביא מנחה, וכיון שאמר לנו אח"כ דבאמת ה"י דעתו להביא מנחה של חטים אם ה"י יודע דהמנחה צריך להיות של חטים, א"כ אמרי' דמה שאמר הרי עלי מנחה, חל כלפי חטים, ומה שאמר אחריו מן השעורים, טעות הוא ואינו כלום.
- (ד) **אמר זעירי, לא שנו אלא דאמר מנחה, אלא לא אמר מנחה לא- פרש"י (בל"ק),** דמה דאמרי' תפוס לשון ראשון, זהו רק כשאומר הרי עלי מנחה מן השעורים, דאיכא למימר דכיון דאמר מנחה, למנחה גמורה קמכוין, משא"כ אם אמר מנחת שעורים, דאז על מנחת שעורים קאי, ובזה א"א לומר תפוס לשון ראשון, דאשעורים קאי, ולכן פטור. וכ' הצאן קדשים דרש"י פי' אליבא דחזקי', דס"ל דמתני' ב"ש היא ומשום תפוס לשון ראשון, ולכן אם אמר מנחת שעורים, לפי

ז) כל מדות חכמים כן הוא- רש"י בכתובות (קד.) פי' "העמידה יתד ולא תמוט". ומשמע דכוונתו שהוא בגדר לא פלוג. וכן הוא משמעות הריטב"א בר"ה (יג.), דכ' דא"א לדקדק בשיעורם על השיעור הצריך ממש לא פחות ולא יתר, ואם באנו לדקדק כן א"א לתת שום שיעור ידוע לשום דבר, כי לעולם הי' לאדם יכולת לדקדק ולומר בכל שיעור שאין מעלה ומוריד בו לפחות או להוסיף ממנו משהו. וע' בקונט' דברי סופרים (סי' ו') שהביא דברי רש"י הנ"ל, וכן כ' מדברי הרשב"א, וכ' לתמוה, היתכן שכל שיעורים הללו הם בגדר לא פלוג, הרי יוצא לפי זה דקטן שטובל בפחות ממ' סאה יהי' טהור מן התורה, היתכן לומר כן, והניח בצ"ע מאד. והוא בעצמו פי' דכוונת הגמ' הוא דכך קיבלו מסני וא"כ אין לפקפק בכך. וע"ע ברבנו חננאל בר"ה שם, שכ' "אלמא קים להו בהני כולהו", דלא כרש"י ודלא כר' אלחנן.

ח) כל מדות חכמים כן הוא- ע' בפורת יוסף בר"ה (יג.), דהק' דהא שיעורים הם הלכה למשה מסיני, וכ' דאולי מה דאמרי' דשיעורים הלמ"מ, היינו לענין עונשין, אבל לענין טומאה, אינו כן. וע"ע במהר"ץ חיות ביומא (פ.) דכ' לחדש דמה דאמרי' דשיעורים הלמ"מ, היינו לשער בדברים אלו, עדשה, זית, ביצה, וכו', זהו הלמ"מ, אבל מסורה הוא לחכמים להכריע איזה שיעור נאמרה לאיזה הלכה. וע"ע במרומי שדה ביומא (פ.) דנקט דמה דאמרי' דשיעורין הלמ"מ הוא, תלוי במח' אמוראים, ע"ש.

ט) וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה- העיר השפת אמת דלכאו' תיבת "וחרבה" מיותר, דאין שייך להדרשה בכלל. וכ' דאולי הדרשה כן הוא, דיכול להיות חרבה במקצת, כל שעכ"פ יכולה ליבלל. וע"ש עוד דהעיר דאמרי' סברא זו דכל שראוי לבילה, וכו', אף במקומות אחרים, ולכאו' משמע דסברא הוא, ולכן למה צריך קרא. וכ' דאולי מכאן נלמוד לשאר מקומות לומר סברא זו.

ב"ש יהי' פטור. אולם ע' בברכת הזבח דפי' דכוונת רש"י אף לפי ר' יוחנן, דכיון דאמר מנחת שעורים, א"כ אם אמר אח"כ דכוונתו לחיטים, הרי זה סותר לדבריו, ובוזה לא אמרי' דמהני מה שאמר אח"כ דאילו הי' יודע, וכו'. ולפי הברכת הזבח, ודאי הל"א דפרש"י אזיל גם בר' יוחנן, דג"כ יש לפרש כנ"ל, דאין שייך לומר דאילו הייתי יודע וכו', אם מלשונו מוכח דכוונתו היתה לשל שעורים. וע"ע בטהרת הקודש דהבין דל"א אתי לפי ב"ש דוקא, דאם הי' אזיל גם בדר' יוחנן, מאי האי דכ' רש"י דודאי לשעורים מכוין, הרי לפי ר' יוחנן, אפי' אם לשעורים מכוין, מ"מ יכול לומר אילו הייתי יודע, וכו', והול"ל רק דכיון דלא אמר מידי, רק שעורים בלבד, ממילא פשוט הוא דאין מה לפרש, ואין שייך לחייבו בחיטין מחמת אמירה זו, ומדלא פרש"י כן, משמע דאזיל בשי' ב"ש [ואולי לפי הברה זו זהו גופא כוונת רש"י, דאין שייך לפרש כן בכוונתו, דהיינו דמכוין למנחה סתם, דהא לא אמרה מנחה כלל, וצ"ע בכל זה]. [ולכאו' יש לעי', מהו הצד לחייבו, ובפרט למהלך השני ברש"י, הרי בין לב"ש, דאמר תפוס לשון ראשון, ובין לב"ה לפי ר' יוחנן, הרי לכאו' אין במה לתלות נדרו ולחייבו. וכ' רש"י דיהי' חייב משום דאין אדם מוציא דבריו לבטלה, ומשמע דזהו מחייב חדש, דמשום תפוס לשון ראשון אין שייך לחייבו, וגם משום אילו הייתי יודע וכו', אין שייך לחייבו, ולכן צריך סברא חדשה דאין אדם מוציא דבריו וכו'. וצ"ע מה שייך סברא זו כאן, הרי בין לב"ש, ובין לב"ה, לא היו דבריו לבטלה, שהרי לפי ב"ש חזר מנדרו, ולפי ב"ה טעה בנדרו, אבל ממ"נ לא היו דבריו סתם לבטלה, וצ"ע בזה.]

ה) ואינם נבללים זה עם זה- פרש"י, ואם נבללים מפסלי, שמנחת פרים בלילתה עבה, וכו'. והק' בתוס' רעק"א (אות כ"ח), הרי זהו שי' ר' יהודה, דס"ל דמין במינו לא בטל, אבל עולין מבטלין זא"ז. אבל לשי' חכמים, דעולין אין מבטלין זה את זה, וא"כ נמצא דאין המנחות בולעות זו מזו, וכשרין. ולא מצינו דר"ש ס"ל דמין במינו אינו בטל, ולכן לכאו' ס"ל כרבנן, והניח בצ"ע. וע' ברש"ש דכ' דאפי' לרבנן אינו יכול לערב לכתחלה, ומיושב קו' רעק"א.

ו) אלא עד שישים יכולין ליבלל- הק' השפת אמת, מה בכך, ליבלול מקצתה בפנ"ע ואח"כ יערבם, ומהכ"ת דצריך לבלול הכל בב"א. וכ' דכן משמע מלשון מנחה בלולה, דצריך להיות דהכל יכול להיות בלולה כאחת, וצריך להיות ראוי לכך [ויש לעי', האם כדי לקיים מצות בלילה, האם צריך לבלול כולם כא', או דהתורה הקפיד רק שיהי' ראוי לבלול כולם כא', אבל השתא דבוללם, אין מצוה לבלולם יחד דוקא, וצ"ע].